

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARADENİZ VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru No. 35922/20)

KARAR (Esas)

2. Madde (esas ve usul) • Mağdurların, Türkiye-İran sınırından yasa dışı yollarla Türkiye'ye girmeye çalıştıkları sırada askerler tarafından açılan ateş sonucu bir kişinin ölmesi ve bir diğerinin ağır yaralanması • Usulüne uygun bir yakalama işlemi gerçekleştirmek için mutlak zorunlu ve orantılı olmayan potansiyel olarak ölümcül olabilecek güç kullanımı • Etkisiz soruşturma

Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır. Mahkeme açısından bağlayıcı değildir.

STRAZBURG

10 Aralık 2024

İşbu karar, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bazı şekli düzeltmelere tabi tutulabilir.

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2024. Bu gayri resmî çeviri, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Karadeniz ve diğerleri / Türkiye davasında,

Başkan

Arnfinn Bårdsen,

Hâkimler

Saadet Yüksel,

Pauliine Koskelo,

Jovan Ilievski,

Anja Seibert-Fohr,

Frédéric Krenc,

Davor Derenčinović,

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Hasan Bakırcı'nın katılımıyla Daire halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ("İkinci Bölüm"),

Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan davanın temelinde bulunan ve Türk vatandaşları Feyyaz Karadeniz, Nuryavuz Talan ve Tasia Çelik'in ("başvuranlar") 4 Ağustos 2020 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca Mahkemeye yapmış oldukları başvuruyu (no. 35922/20),

Sözleşme'nin 2. maddesine ilişkin şikâyetlerin Türk Hükümetine ("Hükümet") bildirilmesine ilişkin kararı,

Tarafların görüşlerini dikkate alarak,

19 Kasım 2024 tarihinde kapalı oturumda gerçekleştirilen müzakerelerin ardından,

Söz konusu tarihte aşağıdaki kararı vermiştir:

GİRİŞ

1. Başvuru, Türkiye-İran sınırından yasaya aykırı olarak Türkiye'ye girmeye çalıştıkları sırada, askerlerin açtığı ateş sonucu başvuranlardan Nuryavuz Talan'ın oğlu ve Tasia Çelik'in erkek kardeşi olan Nurettin Karakoç'un ölümü ve başvuran Feyyaz Karadeniz'in ağır yaralanması ile ilgilidir. Başvuranlar, davanın koşulları nedeniyle Sözleşme'nin 2. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmektedirler.

OLAY

2. Başvuranlar sırasıyla 1993, 1989 ve 1973 doğumlu olup Van'da ikamet etmektedirler. Başvuranlar, Van Barosuna bağlı Avukat M. Kaçan tarafından temsil edilmişlerdir.

3. Hükümet, o dönemde kendi görevlisi olan, Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Dairesi eski Başkanı Hacı Ali Açıkgül tarafından temsil edilmiştir.

4. 15 Ağustos 2013 tarihinde saat 22.45 sularında Çaldıran'da, Nurettin Karakoç askerler tarafından öldürülmüş; Feyyaz Karadeniz ise ağır yaralanmıştır.

5. Olay Türkiye'de, Türkiye-İran sınır bölgesinde yaşanmıştır. Söz konusu bölge silahlı kuvvetlerin sıkı gözetimi altındaydı. O dönemde Türkiye'nin bu bölgesinde sıklıkla görülen teröristlerin sızmasını ve kaçakçılığı önlemek amacıyla devriyeler aralıksız olarak görev yapmaktaydı.

6. Durumları kritik olan Feyyaz Karadeniz ve Nurettin Karakoç Van Devlet Hastanesine kaldırılmıştır.

7. Nurettin Karakoç aldığı yaralar nedeniyle hayatını kaybetmiştir.

8. Doktorlar, Feyyaz Karadeniz'in kendisine isabet eden mermi neticesinde ciddi şekilde yaralandığını ve hayati tehlikesinin bulunduğunu tespit etmişlerdir. Mermi giriş deliği sol kürek kemiği hizasında; çıkış deliği ise sol meme ucunun birkaç santimetre üzerinde bulunmaktaydı. Cerrahlar, Feyyaz Karadeniz'i kurtarmayı başarmıştır.

I.CEZA SORUŞTURMASI

9. Çaldıran Cumhuriyet Savcısı konuyla ilgili ceza soruşturması başlatmıştır.

10. Nurettin Karakoç'un cenazesi otopsi yapılmak üzere Van Eğitim ve Araştırma Hastanesine kaldırılmıştır.

11. Klasik otopsi işlemi Van Cumhuriyet Savcısının nezaretinde yapılmıştır.

12. Adli tabipler, maktûlün 1.70 cm. boyunda olduğu; mermi giriş deliğinin, göbeğin altında ve 0.7 cm. çapında; çıkış deliğinin ise *gluteus medius* (orta kalça kası) üzerinde ve 1.5 cm. çapında olduğu; kollarındaki birkaç ekimoz dışında vücutta başkaca darp ya da şiddet izine rastlanmadığı tespitlerinde bulunmuştur. Yapılan toksikolojik analizlerde müteveffanın kanında uyuşturucu madde ya da alkol izine rastlanmamıştır. Adli tabipler, ölümün ateşli silah yaralanmasına bağlı kanama

neticesinde meydana geldiği sonucuna varmıştır. Bu bilgilerin tamamı “Ölü Muayene ve Otopsi Tutanağı” başlıklı bir belgede kayıt altına alınmıştır.

13. Yürütülen soruşturmalar kapsamında çok sayıda asker dinlenmiştir. Askerler, 15 Ağustos 2013 tarihinde, sınırda yasa dışı şekilde Türk topraklarına girmek isteyen bir grup atlı kaçakçıyı fark ettiklerini, bunun üzerine öncelikle uyarı ateşi açtıklarını ancak kaçakçıların buna uymamaları sebebiyle sınırdan yasa dışı geçişini önlemek amacıyla onların bulunduğu istikamete doğru ateş ettiklerini ifade etmişlerdir.

14. Adli makamlar tarafından suçlanan M.S.A. ve S.L. dinlenmeleri sırasında üzerlerine atılı suçlamaları kabul etmemişlerdir.

15. Bazı tanık ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

S.K. : ”Dün, 15 Ağustos 2013 günü Onurtepe hudut karakolunda idim. Bir kaçakçı grubun sınır hattını geçtiği haberini almamız üzerine, kaçakçıların olduğu yere gittik. Yanımda on asker vardı. Atları görünce, kaçakçılar, ateş sesinden dolayı atları bırakırlar diye ateş açtık. Kaçakçılarla aramızda çok mesafe vardı. Kaçakçılar İran’a doğru gittiler. Kısa bir süre sonra, kaçakçıların sınıra döndüğünü ve askerlerin onların bulunduğu istikamete doğru ateş edebileceğini bildirmek için bizimle yeniden irtibata geçildi. Oraya gittiğimizde, olayın bittiğini öğrendik. Biz bir şey görmedik. ”

E.K. : “Kaçakçı grubu ben fark ettim. Hemen arkadaşlarıma haber verdim. Onlar müdahale ettiler. 15-20 kadar silah sesi duydum. Kimin ateş ettiğini görmedim. ”

İ.P. : ”Ben santral görevlisiyim. Olay sırasında telefonda idim. Ne yaşandığını bilmiyorum. ”

İ.T. : ”Biz sınırı gözetliyorduk. Çavuş S.Ö. dört askerle birlikte devriye atmak için indi. Yaklaşık bir saat sonra, silah sesi duydum. Termal kameralar uygun şekilde çalışmadığından görüntüler net değildi. Kızılötesi kamerayla, atlı bir grup gördüm. Tekrar silah sesleri duydum. ”

S.Ö. : ”Gözetleme kulesinin takım komutanıyım. Olay günü nöbetçi idim. Termal kamera ile sınırı gözetleyen asker, bir grup kaçakçının sınırı geçtiği konusunda beni uyardı. Ne olduğunu görmek için dört askerle birlikte aşağıya indim. Kaçakçılar atlıydı. Bizi görünce geri çekildiler. Geri döneceklerini ve sınırı geçmeye çalışacaklarını düşündüğümüzden beklemeye başladık. On üç kişilik bir grup gerçekten geri geldi. Sınıra doğru geçmeye çalıştılar. Askerler O.B. ve S.M. ateş açtılar. Sonrasında bana İran tarafından dört el ateş sesi duyduklarını söylediler. İlerleyen grubu durdurmak için havaya ateş ettim. A.İ. de kendi inisiyatifiyle havaya ateş etti. Y.B.ye ateş etmesi için bizzat ben emir verdim. Kaçakçı grup, Türkiye’ye doğru kaçmaya devam etti. Peşlerinden koştuk ve olay yerinden 200 metre ileride yaralı bir kişi olduğunu gördük. Ateş edilmesi ile yaralıyı görmemiz arasında 5-10

KARADENİZ VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE KARARI (ESAS)
dakika geçti. İlgiliye gerekli tedaviler yapıldı. Yolun yaklaşık 150 metre uzağında başka bir yaralı bulundu. İki yaralı, sivil araçla derhal hastaneye götürüldü. Ne ben ne de askerlerim, bir sivile kasıtlı olarak ateş ettik. ”

Y.B. : ”Gözetleme kulesindeydik. Komutanımız bir grup kaçakçının varlığından haberdar olunca bir geçiş noktasında pusuya yattık. Kaçakçılar diğer geçiş noktasına yöneldi. Arkadaşlarımız durmaları için onları yüksek sesle uyardı ama durmadılar. Bunun üzerine arkadaşlarımız havaya ateş etti. Bize doğru geldiklerini fark ettiğimizde biz de havaya ateş ettik. Uyarılarımıza rağmen sınırı geçtiler. İki kaçakçı yaralandı ve sivil araçla hastaneye götürüldü. Komutanımın emri üzerine havaya ateş ettim. Hiçbir sivile kasıtlı olarak ateş etmedim. İlgili kişilerin ölümü ya da yaralanmasından hiçbir şekilde sorumlu değilim. ”

S.M. : ”Sınırdaki bir grup kaçakçının varlığından haberdar olur olmaz komutanımızın emriyle pusuya yattık. Biz ilk geçiş noktasında mevzilendik. Arkadaşlarımız da ikinci geçiş noktasında mevzilenmişti. Birkaç el ateş sesi duyduk. 15 kişilik bir kaçakçı grubu gördük. Bize doğru geldiklerinde onlardan durmalarını istedik. Orhan havaya ateş etti. Ben de aynısını yaptım. Grup daha sonra diğer geçiş noktasına yöneldi. Bir kişinin yaralı olduğunu fark ettik. Bize ikinci bir yaralının daha olduğu bilgisi verildi. Onu da sivil bir araçla taşıdık. Kimseye kasıtlı olarak ateş etmedik. ”

16. Çaldıran Sulh Ceza Hakimliği 16, 18 ve 20 Ağustos 2013 tarihlerinde, S.L., A.İ., S.Ö., O.B., Y.B., S.M. ve M.S.A.’nın tutuklanmasına karar vermiştir.

17. Çaldıran Cumhuriyet Savcısı 20 Ağustos 2013 tarihinde görevsizlik kararı vererek, dosyayı Van Askeri Savcısına göndermiştir.

18. Çaldıran Sulh Ceza Hâkimliği 21 Ağustos 2013 tarihinde, Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 153. maddesinin 2. fıkrasına atıfta bulunarak (bk. aşağıda 63. paragraf), soruşturma dosyasına erişimi kısıtlama tedbiri uygulanmasına karar vermiştir.

19. Askeri Mahkeme 11 Ekim 2013 tarihinde, şüphelilerin tutukluluk hallerinin devamına karar vermiştir.

20. Şüpheliler daha sonrasında, dosyada belirtilmeyen farklı tarihlerde, mahkemeler tarafından serbest bırakılmıştır.

21. Van Askeri Savcısı 27 Mart 2014 tarihinde görevsizlik kararı vererek, dosyayı Çaldıran Cumhuriyet Savcısına göndermiştir.

22. Van Askeri Savcısı kararında şu tespitlerde bulunmuştur:

o M.S.A. bir sivil olup petrol ve diğer ürünlerin kaçakçılığını yapan bir şebekenin başındaydı;

KARADENİZ VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE KARARI (ESAS)

- Çavuş S.L.nin, M.S.A. ile çıkar ilişkisi vardı;
- M.S.A. ve S.L. kaçakçılarla iş birliği içinde idi;
- Olayların meydana geldiği gün, M.S.A., görünüşe göre aralarındaki bir anlaşmazlık sonrasında, S.L.den kaçakçılara müdahale etmesini istemişti;
- S.L. bu talebi kabul etmiş ve askerlere, kaçakçıların üzerine ateş etme emri vermişti;
- Olayların seyri göz önüne alındığında, Çavuş S.L. tarafından askerlere verilen emir yasa dışı olup suç teşkil etmekteydi;
- Askerler S.Ö., O.B., A.I., Y.B. ve S.M. bu emri yerine getirmiş ve doğrudan Nurettin Karakoç ve Feyyaz Karadeniz'in üzerine üç dört el ateş etmişti;
- Açılan ateş sonucunda Nurettin Karakoç hayatını kaybetmiş, Feyyaz Karadeniz ise ağır yaralanmıştı; Feyyaz Karadeniz'in hayati tehlikesi bulunuyordu;
- Davanın koşullarında, askerler tarafından bu güç kullanımı gereklilik ve orantılılık ilkesine riayet etmemiştir.

23. Ankara Jandarma Kriminal Laboratuvar Müdürlüğü 28 Ağustos 2014 tarihinde, bir balistik bilirkişi raporu hazırlamıştır.

24. Raporda, Nurettin Karakoç ile Feyyaz Karadeniz'in el ve yüzünden alınan numunelerde yapılan analizler neticesinde atış artıklarına rastlanmadığı belirtilmiştir.

25. Çaldıran Cumhuriyet Savcısı 16 Ekim 2017 tarihinde, askerlere kaçakçı grubuna ateş etme emrini verdiğinden şüphelenilen M.S.A. hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir.

26. Cumhuriyet savcısı kararında, şüphelinin kendisine isnat edilen suçu işlediğine dair yeterli delil bulunmadığı kanaatine varmıştır.

27. Başvuranlar, avukatları aracılığıyla bu karara itiraz etmiştir.

28. Erciş Sulh Ceza Hâkimliği 3 Ocak 2018 tarihinde, başvuranların itirazını reddetmiş ve itiraz edilen kararın usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle 16 Ekim 2017 tarihli kararı onamıştır.

KARADENİZ VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE KARARI (ESAS)
II.TAZMİNAT DAVALARI

A. Nuryavuz Talan ve Tasia Çelik Tarafından Açılan Tazminat Davası

29. Başvuranlar Nuryavuz Talan ve Tasia Çelik, 7 Ocak 2014 tarihinde, uğradıklarını ifade ettikleri maddi ve manevi zararın tazmini için Millî Savunma Bakanlığına başvurmuşlardır.

30. Millî Savunma Bakanlığı bu talepleri reddetmiştir.

31. Başvuranlar bunun üzerine avukatları aracılığıyla Van İdare Mahkemesinde Millî Savunma Bakanlığı aleyhine tazminat davası açmışlardır.

32. Davalı idare, olayda herhangi bir kusuru bulunmadığını ve yasak bir askeri bölgeye girerek söz konusu olayın vuku bulmasına neden olanların mağdurların bizzat kendileri olduğunu ileri sürmüştür.

33. Van İdare Mahkemesi 27 Haziran 2018 tarihli kararla, idarenin sorumlu tutulabileceği bir hizmet kusurunun bulunduğu kanaatine varmıştır. Nitekim askerlerin ateş etme emri almadan kaçakçı grubuna ateş ederek yetkilerini aştıkları değerlendirilmesinde bulunmuştur.

34. Van İdare Mahkemesi, zararın hesaplanması için istediği bilirkişi raporuna atıfta bulunarak, ilgili kişilere maddi tazminat için 51.272 TL (olayların meydana geldiği tarihte 9.512 avro); manevi tazminat için 30.000 TL (olayların meydana geldiği tarihte 5.565 avro) ödenmesine karar vermiştir. Bu meblağlara yasal oranda gecikme faizi uygulanmıştır.

35. Millî Savunma Bakanlığı 27 Ağustos 2018 tarihinde, başvuranların hesaplarına toplam 114.436 TL (ödeme tarihinde 15.938 avro) yatırmıştır.

36. Erzurum Bölge İdare Mahkemesi 3 Şubat 2021 tarihinde, manevi tazminat olarak başvuranlara ödenen meblağı yetersiz bularak ilgililere 105.000 TL (olayların meydana geldiği tarihte 12.223 avro) ödenmesine karar vermiştir.

37. Danıştay 28 Eylül 2022 tarihinde, Erzurum Bölge İdare Mahkemesinin kararını bozmuştur.

38. Erzurum Bölge İdare Mahkemesi 18 Ocak 2023 tarihinde, bozma ilamı sonrasında, başvuranlara manevi tazminat olarak 60.000 TL (olayların meydana geldiği tarihte 2.951 avro) ödenmesine karar vermiştir.

39. Dava hala Danıştay önünde derdesttir.

B. Feyyaz Karadeniz Tarafın Açılan Tazminat Davası

40. Başvuran Feyyaz Karadeniz 10 Ocak 2014 tarihinde, avukatı aracılığıyla, uğradığını ifade ettiği maddi ve manevi zarar için Millî Savunma Bakanlığından tazminat talep etmiştir.

41. Millî Savunma Bakanlığı bu talebi reddetmiştir.

42. Başvuran bunun üzerine idare mahkemeleri önünde tazminat davası açmıştır.

43. Van İdare Mahkemesi bilirkişi raporu talep etmiştir.

44. Adli Tıp Kurumu 11 Eylül 2018 tarihli raporunda, Feyyaz Karadeniz'in travma sonrası stres bozukluğu nedeniyle %42 oranında iş gücü kaybına uğradığı sonucuna varmıştır.

45. İdare Mahkemesi 19 Ekim 2018 tarihinde, ilgili kişinin 15 Ağustos 2013 tarihinde yaşanan olay sırasında yaralanmasından kaynaklanan iş gücü kaybı nedeniyle uğradığı zararın değerlendirilmesi amacıyla yeni bir bilirkişi raporu talep etmiştir.

46. İdare Mahkemesi 27 Haziran 2018 tarihli kararla, idarenin sorumlu tutulabileceği bir hizmet kusurunun bulunduğu kanaatine varmıştır. Nitekim askerlerin ateş etme emri almadan kaçakçı grubuna ateş ederek yetkilerini aştıkları değerlendirmesinde bulunmuştur. İdare Mahkemesi, esas olarak talep ettiği bilirkişi raporunun sonuçlarına dayanarak, başvurana maddi tazminat olarak 257.049 TL (olayların meydana geldiği tarihte 47.689 avro); manevi tazminat olarak 10.000 TL (olayların meydana geldiği tarihte 1.855 avro) ödenmesine karar vermiştir. Bu meblağlara yasal oranda gecikme faizi uygulanmıştır.

47. Milli Savunma Bakanlığı 13 Mayıs 2019 tarihinde, başvurana toplam 332.160 TL (ödeme tarihinde 48.632 avro) ödemiştir.

48. Erzurum Bölge İdare Mahkemesi 7 Nisan 2021 tarihinde, başvurana manevi tazminat olarak ödenen meblağı 50.000 TL'ye (olayların meydana geldiği tarihte 5.154 avro) yükseltmiştir.

49. Danıştay 28 Eylül 2022 tarihinde, Erzurum Bölge İdare Mahkemesinin kararını bozmuştur.

50. Erzurum Bölge İdare Mahkemesi 11 Ocak 2023 tarihinde, bozma ilamı sonrasında, başvurana manevi tazminat olarak 20.000 TL (olayların meydana geldiği tarihte 992 avro) ödenmesine karar vermiştir.

51. Dava hala Danıştay önünde derdesttir.

III. ANAYASA MAHKEMESİNE YAPILAN BİREYSEL BAŞVURU

52. Başvuranlar 30 Mart 2018 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuranlar özellikle Nurettin Karakoç ve Feyyaz Karadeniz'in Anayasa'nın 17. maddesi ile güvence altına alınan yaşam hakkının ihlal edildiğinden şikâyetçi olmuşlardır.

53. Anayasa Mahkemesi 20 Mayıs 2020 tarihinde, ilgililer tarafından yaşam hakkına ilişkin olarak ileri sürülen şikâyetlerin açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar vermiştir.

54. Anayasa Mahkemesinin kararı 30 Mayıs 2020 tarihinde başvuranlara tebliğ edilmiştir.

HUKUKÎ ÇERÇEVE VE İLGİLİ İÇ HUKUK UYGULAMASI

55. Anayasa'nın 17. maddesinin mevcut davayla ilgili bölümleri aşağıdaki şekildedir:

“Herkes, yaşama (...) hakkına sahiptir.

(...) meşru müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması (...) sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır.”

56. Türk Ceza Kanunu'nun 81. maddesi uyarınca, bir insanı kasten öldüren kişi, müebbet hapis cezası ile cezalandırılır.

57. Türk Ceza Kanunu'nun 87. maddesinde, öldürme kastı olmaksızın yapılan saldırı ve darp sonucunda ölüm meydana gelmişse, failin en az sekiz yıl hapis cezasına çarptırılacağı belirtilmektedir.

58. Kolluk kuvvetlerinin ateşli silah kullanma yetkisiyle ilgili olarak, 12 Mart 1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu'nun 7. maddesinin 1. fıkrasının a) bendi, jandarmaya, emniyet ve asayiş ile kamu düzeni ve güvenliğini korumak, kaçakçılığı ve diğer suçların işlenmesini önlemek için gerekli tüm tedbirleri alma görevini vermektedir. Bu çerçevede, söz konusu Kanun'un 11. maddesi, jandarmaya, kendisine verilen görevlerin ifası sırasında,

ulusal hukukta bu amaçla öngörülen hallerde ateşli silah kullanma yetkisi vermektedir.

59. Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliği'nin 40. maddesi, ateşli silahların yalnızca en son çare olarak kullanılmasını öngörmektedir. Tehlikeli şahsın zapt edilmesi ve kontrol altına alınması için öldürücü olmayan savunma araçlarının kullanılmasına öncelik verilmesi gerektiğini belirtmektedir.

60. Her halükarda, yine aynı maddeye göre, ateşli silah kullanımı birbirini takip eden üç aşamadan oluşur: Öncelikle, kolluk görevlisi havaya üç el uyarı ateşi açar, ardından şahsın itaat etmeyi reddetmesi halinde ayaklarına nişan alır; ancak durumu kontrol altına almanın başka bir yolu olmadığında hedef gözetmeden ateş etmeye izin verilir.

61. Bununla birlikte, bu Yönetmeliğin 40. maddesi, her durumun özelliklerine bağlı olarak bu kuraldan sapma ihtimalini bertaraf etmez. Doğrudan bir kişiye ateş açılmasını haklı gösterecek durumlar olabileceğini kabul eder. Bu gibi durumlarda, bu şekilde hareket etmeyi gerektiren nedenleri açıkça anlatan bir tutanak hazırlanmasının zorunlu olduğunu belirtir.

62. Bakanlar Kurulunda 3 Kasım 1983 tarihinde kabul edilen ve 17 Aralık 1983 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliği'nin 39. maddesinde, jandarmanın ateşli silah kullanabileceği haller yazılır:

- a) nefisini müdafaa etmek için;
- b) başkasının ırz ve canına vuku bulan ve başka suretle men'i mümkün olmayan bir saldırıyı savmak için;
- c) bir tutuklunun kaçmaya veya saldırmaya teşebbüs etmesi halinde, ilgiliyi yakalamak için başka bir çare bulunamamışsa;
- d) polislerin korumakla görevli oldukları yer, silah veya kişilere yönelik saldırı halinde;
- e) şüpheli şahsın arama sırasında kaçması ve ilgili kişinin ihtarlar (dur emrine) uymaması halinde, ilgiliyi kişiyi yakalamak için başkaca herhangi bir yol öngörülmemişse;
- f) silah veya aletlerin jandarmaya teslim edilmesi emrine uyulmaması veya jandarmaya teslim edilen silah veya aletleri zorla geri almaya çalışılması halinde;

g) jandarmanın görevini yapmasına yalnız veya toplu olarak fiili mukavemette bulunulmuş veya fiili saldırı ile karşı gelinmişse,

h) Devlet nüfuz ve icraatına silahlı olarak karşı gelinmişse,

i) ülke içinde rastlanan kaçakçıların ihtarlara (dur emrine ve havaya ateş açılarak yapılan uyarıya) uymaması halinde, ilgili şahısları yakalamak için başka bir yol öngörülmemişse;

j) ceza infaz kurumlarıyla tutukevlerinden kaçma girişiminde bulunan, tutuklu ve hükümlüler tekrarlanan ‘dur’ emrine itaat etmeyerek girişimlerini sürdürürlerse kaçmalarını önlemek için; topluca fiili saldırıya kalkışılırsa, saldırılarını savuşturup ele geçirmek için;

k) ceza infaz kurumu yönetiminin talebi üzerine, ceza infaz kurumları ve tutukevlerindeki (iç yönetimce bastırılmayan) isyan, kargaşa, direnme ve kavgaların bastırılması halinde.

63. Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 153. maddesi, müdafinin dosyayı inceleme yetkisi ile ilgilidir. Bu hükmün ilgili bölümleri aşağıdaki şekildedir:

“Müdafî, soruşturma evresinde dosya içeriğini inceleyebilir ve istediği belgelerin bir örneğini harçsız olarak alabilir.

Müdafîin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, (...) Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir.

Yakalanan kişinin veya şüphelinin ifadesini içeren tutanak ile bilirkişi raporları ve adı geçenlerin hazır bulunmaya yetkili oldukları diğer adli işlemlere ilişkin tutanaklar hakkında, ikinci fıkra hükmü uygulanmaz.

Müdafî, iddianamenin mahkeme tarafından kabul edildiği tarihten itibaren dosya içeriğini ve muhafaza altına alınmış delilleri inceleyebilir; bütün tutanak ve belgelerin örneklerini harçsız olarak alabilir. (...)”

64. BM Kolluk Kuvvetlerinin Güç ve Ateşli Silah Kullanımına İlişkin Temel İlkeler için, *Aydan/Türkiye* kararına (no. 16281/10, § 47, 12 Mart 2013) bakınız.

HUKUKÎ DEĞERLENDİRME

I.SÖZLEŞME’NİN 2. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

65. Başvuranlar, Sözleşme’nin 2 ve 6. maddelerinin ihlal edildiğinden şikâyet etmekte ve Devlet görevlilerinin mutlak surette gerekli olmadan ölümcül güç kullandıklarını ileri sürmektedirler. Ayrıca, olayların koşullarıyla ilgili olarak yeterli ve etkili bir adli soruşturma yürütülmediğini iddia etmektedirler.

66. Hükümet, bu iddialara karşı çıkmaktadır.

67. Olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eden Mahkeme, içtihadını ve başvuruların şikâyetlerinin niteliğini göz önünde bulundurarak (bk. örneğin, *Radomilja ve diğerleri/Hırvatistan* [BD], no. 37685/10 ve 22768/12, § 126, 20 Mart 2018 ve *S.M./Hırvatistan* [BD], no. 60561/14, §§ 241-243, 25 Haziran 2020), başvuruların şikâyetlerini Sözleşme'nin yalnızca 2. maddesi açısından incelemenin uygun olduğu kanaatindedir.

68. Nitekim Mahkeme öncelikle, Nurettin Karakoç'un öldüğünü ve Feyyaz Karadeniz'in yaralanmasının hayati tehlike arz ettiğini ve bu nedenle potansiyel olarak ölümcül olduğunu gözlemlemektedir. Bu nedenle, mevcut davada Sözleşme'nin 2. maddesinin uygulanabilir olduğu kanaatindedir (*Trévalec/Belçika*, no. 30812/07, §§ 55-61, 14 Haziran 2011 ve *Yotova/Bulgaristan*, no. 43606/04, §§ 68-70, 23 Ekim 2012).

69. Sözleşme'nin 2. maddesinin mevcut davayla ilgili kısımları aşağıdaki şekildedir:

“Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur.”

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

1. Bireysel Başvuru Hakkının Kötüye Kullanılması Hakkında

70. Hükümet, Mahkemeden, Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi ve 4. fıkrası uyarınca, bireysel başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermesini talep etmektedir. Bu bağlamda, başvuranların avukatının, idare mahkemeleri önünde görülen tazminat davasıyla ilgili olarak Mahkemeyi bilgilendirmediğini; oysa bilgilendirmesi gerektiğini iddia etmektedir.

71. Hükümete göre, başvuranların avukatının tutumu, başvurunun incelenmesi için önem arz eden bir konuda Mahkemeyi yanıltacak nitelikteydi.

72. Mahkeme, Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrası anlamında başvuru hakkının kötüye kullanıldığına karar verebileceğini hatırlatmaktadır (*Zambrano/Fransa* (k.k.), no. 41994/21, § 33, 21 Eylül 2021). Bu hükmün uygulanması “istisnai usul tedbiri” olup Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrası anlamında “kötüye kullanma” kavramı, hukukun genel teorisi tarafından benimsenen olağan anlamıyla, yani bir hak sahibi tarafından amacı dışında ve zarar verici bir şekilde uygulanması olarak anlaşılmalıdır (*Miroļubovs ve*

diğerleri/Letonya, no. 798/05, § 62, 15 Eylül 2009 ve *S.A.S./Fransa* [BD], no. 43835/11, § 66, AİHM 2014 (alıntılar)).

73. Bir başvurunun özellikle kasıtlı olarak uydurma olaylara dayandırıldığı durumlarda, başvuru hakkının kötüye kullanıldığına hükmedilebilir (*Gross/İsviçre* [BD], no. 67810/10, § 28, AİHM 2014, *Kérétchachvili/Gürcistan* (k.k.), no. 5667/02, 2 Mayıs 2006, *Miroşubovs ve diğerleri/Letonya*, yukarıda anılan, § 63, ve *Centro Europa 7 S.r.l. ve Di Stefano/İtalya* [BD], no. 38433/09, § 97, AİHM 2012).

74. Eksik ve dolayısıyla yanıltıcı bilgiler de, özellikle davanın özüne ilişkin olduğu ve başvuranın ilgili bilgileri neden açıklamadığına dair yeterli bir açıklama yapmadığı durumlarda, bireysel başvuru hakkının kötüye kullanılması anlamına gelebilir (*Hüttner/Almanya* (k.k.), No. 23130/04, 9 Haziran 2006; *Predescu/Romanya*, no. 21447/03, §§ 25-26, 2 Aralık 2008 ve *Kowal/Polonya* (k.k.), no. 2912/11, 18 Eylül 2012).

75. Aynı durum, Mahkeme önündeki yargılamalar sırasında önemli yeni gelişmelerin meydana geldiği ve İçtüzüğü'nün 47 § 7 maddesi uyarınca kendisine yüklenen açık yükümlülüğe rağmen, başvuranın bunları Mahkeme'ye bildirmediği ve böylece Mahkeme'nin dava hakkında tam olarak bilgilendirilmiş bir karara varmasını engellediği durumlarda da geçerlidir (bk. yukarıda anılan *Centro Europa 7 S.r.l. ve Di Stefano*, § 97 ve yukarıda anılan *Miroşubovs ve diğerleri*, § 63). Ancak, böyle durumlarda dahi, ilgili kişinin Mahkemeyi yanıltma niyetinin her zaman yeterli kesinlikte ortaya konulması gerekmektedir (*Al-Nashif/Bulgaristan*, no. 50963/99, § 9, 20 Haziran 2002; *Melnik/Ukrayna*, no. 72286/01, §§ 58-60, 28 Mart 2006; *Nold/Almanya*, no. 27250/02, § 87, 29 Haziran 2006 ve *Centro Europa 7 S.r.l. ve Di Stefano, ibid.*); sadece bir şüphe, Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrası anlamında başvuru hakkının kötüye kullanıldığına karar vermek için yeterli değildir (*Miroşubovs ve diğerleri*, yukarıda anılan, §§ 63-66). Bu son hususla ilgili olarak, Mahkeme, başvuranın “kanunsuz davranışının” yalnızca bireysel başvuru hakkının amacına açıkça aykırı olmasını değil, aynı zamanda bunun düzgün bir şekilde işlemesine veya önündeki yargılamanın iyi bir şekilde yürütülmesine de engel olmasını gerektirdiğini açıkça belirtmiştir (*ibid.*, § 65, ve *Zhdanov ve diğerleri/Rusya*, no. 12200/08 ve diğer 2 başvuru, § 81, 16 Temmuz 2019).

76. Mevcut davada Mahkeme, başvuruların idare mahkemeleri önündeki tazminat davasından şikâyetçi olmadıklarını tespit etmektedir. Bu nedenle Mahkeme, başvuruların avukatının, idare mahkemeleri önünde görülen tazminat davasıyla ilgili olarak Mahkemeyi bilgilendirmemiş olmasının, başvurunun incelenmesi için önem arz eden bir konuda Mahkemeyi yanıltacak nitelikte bir davranış olarak değerlendirilemeyeceği kanaatindedir. Sonuç olarak, ilgili kişinin, Mahkemeyi yanıltma niyeti tespit edilemediğinden, Mahkeme Hükümetin itirazını reddetmektedir.

2. İç Hukuk Yollarının Tüketilmesi Hakkında

77. Hükümet, iç hukuk yollarının tüketilmediğini iddia etmektedir. Bu bağlamda, başvurular tarafından idare mahkemeleri önünde açılan tazminat davalarının derdest olduğunu belirtmektedir.

78. Mahkeme, ölüme kasten sebep olunduğu veya ölümün saldırı ya da kötü muamele sonucu meydana geldiğinin iddia edildiği davalarda, tazminata hükmedilmesinin Sözleşmeciler Devletleri sorumluların tespit edilmesi ve - gerektiği takdirde- cezalandırılması için soruşturma yürütme yükümlülüğünden muaf tutamayacağını yerleşik içtihadı konu olduğunu hatırlatmaktadır (*Tanrıkulu/Türkiye* [BD], no. 23763/94, § 79, AİHM 1999-IV ve *Al-Skeini ve diğerleri / Birleşik Krallık* [BD], no. 55721/07, § 165, AİHM 2011).

79. Mahkeme, mevcut davada, bir kişinin ölümüne, bir diğerinin ise ciddi şekilde yaralanmasına neden olan şikâyet konusu olayın, yetkililerin münhasır kontrolü altında olan ve bir yandan olayların tam seyrini bilebilecek diğer yandan aleyhlerindeki iddiaları doğrulayabilecek veya çürütebilecek bilgilere erişebilecek tek kişilerin failler olarak görüldüğü bir bölgede meydana geldiğini kaydetmektedir.

80. Bu nedenle, Devletin Nurettin Karakoç'un ölümü ve Feyyaz Karadeniz'in potansiyel olarak ölümcül şekilde yaralanmasının koşullarını aydınlatmak amacıyla bir ceza soruşturması yürütme yükümlülüğü bulunmaktadır (bk. genel ilkeler için, *Mustafa Tunç ve Fecire Tunç/Türkiye* [BD], no. 24014/05, §§ 169-182, 14 Nisan 2015).

81. Sonuç olarak, davanın koşullarında, tazminat davasının, tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu teşkil ettiği düşünülemez; zira böyle bir dava,

gerektiği takdirde, sorumluların tespit edilmesine ve cezalandırılmasına yol açamaz (*Al/Türkiye*, no. 4904/20, § 66, 4 Temmuz 2023). Nitekim yetkililer, diğerlerinin yanı sıra, Devlet görevlileri tarafından uygulanan ve ölümle sonuçlanan kasıtlı kötü muamele durumlarında, sorumluları kovuşturmaya ve cezalandırmaya çalışmadan sadece tazminata hükmederek tepki göstermekle yetinebilmeleri halinde, Devlet görevlileri, bazı durumlarda, kontrolleri altındaki kişilerin haklarını fiilen cezasız şekilde ihlal edebilirler ve ölüme sebebiyet verilmesine ilişkin yasal yasak, temel önemine rağmen yararlı etkidenden yoksun kalır (*Salman /Türkiye* [BD], no. 21986/93, § 83, AİHM 2000-VII, *Kelly ve diğerleri/Birleşik Krallık*, no. 30054/96, § 105, 4 Mayıs 2001 ve *Nikolova ve Velitchkova/Bulgaristan*, no. 7888/03, § 55, 20 Aralık 2007).

82. Dolayısıyla başvuruların, Sözleşme'nin 35. maddesinin 1. fıkrası anlamında, iç hukuk yollarının tüketilmesi kuralını yerine getirmek için idare mahkemeleri önündeki tazminat davalarının sonucunu beklemlerine gerek yoktur. Bu nedenle Mahkeme, Hükümet tarafından bu bağlamda ileri sürülen ilk itirazı reddetmektedir.

3. Mağdur Sıfatı Hakkında

83. Hükümet, olayın kasıtlı olmadığını vurgulamaktadır. Van İdare Mahkemesi önündeki yargılamanın sonunda tazminat alan başvuruların, bundan böyle Sözleşme'nin 2. maddesinin ihlali nedeniyle mağdur oldukları iddiasında bulunamayacakları kanaatindedir.

84. Mahkeme öncelikle, tazminata hükmedilmesinin, başvuranın mağdur sıfatını ortadan kaldırmak için tek başına yeterli olmadığını hatırlatmaktadır (*Scordino/İtalya (no. 1)* [BD], no. 36813/97, § 180, AİHM 2006-V, *Gäfgen/Almanya* [BD], no. 22978/05, § 115, AİHM 2010 ve *Nada/İsviçre* [BD], no. 10593/08, § 128, AİHM 2012) Öte yandan, Van İdare Mahkemesinin başvurulara belirli bir meblağ ödenmesine hükmettiğini; ancak yargılamaların Danıştay önünde derdest olduğunu kaydetmektedir (bk. yukarıda 39 ve 51. paragraflar). Bununla birlikte, Millî Savunma Bakanlığına karşı açtıkları davayı kaybetmeleri halinde, başvuruların, aldıkları meblağları geri ödemeleri gerekebilir.

85. Mahkeme daha sonra ve özellikle, davanın koşullarında, tazminat davasının etkili bir hukuk yolu teşkil etmediğini; zira idare mahkemeleri önündeki bu davanın, gerektiği takdirde, sorumluların tespit edilmesini ve cezalandırılmasını sağlayamayacağını hatırlatmakta ve değerlendirmektedir (bk. yukarıda 78 ve 81. paragraflar). Ayrıca, başvuranlar idare mahkemeleri önündeki tazminat davasından şikâyet etmemektedirler.

86. Bu koşullarda, başvuranlar, Sözleşme'nin 34. maddesi anlamında, Sözleşme'nin 2. maddesinin ihlali nedeniyle mağdur oldukları iddiasında bulunabilirler. Dolayısıyla Mahkeme, Hükümetin itirazını reddetmektedir.

4. *Açıkça Dayanaktan Yoksunluk Hakkında*

87. Mahkeme ayrıca, başvuranların Sözleşme'nin 2. maddesi ile ilgili şikâyetlerinin Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrası anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını da tespit etmektedir. Öte yandan, başkaca herhangi bir kabul edilemezlik engeline takılmadığını tespit eden Mahkeme, bunların kabul edilebilir olduğuna karar vermektedir.

B. Esas Hakkında

1. *Tarafların İddiaları*

88. Başvuranlar, güvenlik güçleri tarafından aşırı güç kullanıldığından şikâyet etmektedirler. Söz konusu jandarmaların silahlarını, gereksiz yere kullanmış olmalarından yakınmaktadırlar. Bu bağlamda, jandarmaların, beyanlarına göre, silahsız olan Nurettin Karakoç ve Feyyaz Karadeniz'i silah kullanmadan da yakalayabilecekleri kanaatindedirler. Son olarak, olayın koşullarıyla ilgili olarak yürütülen ulusal soruşturmanın kapsamlı olmadığını, tamamlanmadığını ve kendilerinin katılımı olmadan gerçekleştiğini ileri sürmektedirler.

89. Hükümet, olayın kasıtlı olmadığını ve güvenlik güçlerinin sadece Nurettin Karakoç ve Feyyaz Karadeniz'in de aralarında bulunduğu kaçakçıları yakalamaya çalıştıklarını ifade etmektedir. Güvenlik güçlerinin herhangi bir öldürme niyetlerinin olduğu tespit edilmemiştir. Hükümete göre, bu koşullar altında, başvuranlara uğradıkları zararların tazmini için uygun bir tazminat ödendiğinden, Sözleşme'nin 2. maddesinin ihlal edilmediği sonucuna varılmalıdır.

2. *Mahkemenin Değerlendirmesi*

a) **Sözleşme'nin 2. Maddesinin Esas Yönü Hakkında**

i. *Genel İlkeler*

90. Mahkeme öncelikle Sözleşme'nin 3. maddesi gibi 2. maddesinin de Avrupa Konseyi'ni oluşturan demokratik toplumların temel değerlerinden birine koruduğunu hatırlatmaktadır (bk. diğer birçok karar arasından, *Andronicou ve Constantinou/Kıbrıs*, 9 Ekim 1997, § 171, *Karar ve Hükümlerin Derlemesi* 1997-VI, *Solomou ve diğerleri/Türkiye*, no. 36832/97, § 63, 24 Haziran 2008, ve *Makbule Kaymaz ve diğerleri/Türkiye*, no. 651/10, § 96, 25 Şubat 2014).

91. Sözleşme'nin 2. maddesinin 2. fıkrasında belirtilen istisnaların, bu hükmün ölümün kasten gerçekleştirildiği durumları kapsamasına rağmen, tek amacının bu olmadığını gösterdiğini belirtmiştir. 2. madde lafzı bir bütün olarak ele alındığında, 2. fıkranın her şeyden önce kasten ölüme sebebiyet verilmesine izin verilen durumları tanımlamadığını, ancak ölümün istemeden gerçekleşmesine yol açabilecek “güç kullanımının” mümkün olduğu durumları tanımladığını göstermektedir. Bunun yanı sıra, güç kullanımı, 2. maddenin a), b) veya c) bentlerinde belirtilen amaçlardan birine ulaşmak için “mutlak zorunlu” olmalıdır (*McCann ve diğerleri/Birleşik Krallık*, 27 Eylül 1995, § 148, Seri A no. 324, *Solomou ve diğerleri*, yukarıda anılan, § 64, ve *Makbule Kaymaz ve diğerleri*, yukarıda anılan, § 97).

92. Bu bağlamda, 2. maddenin 2. fıkrasında “mutlak zorunlu” ifadesinin kullanılması, Sözleşme'nin 8 ila 11. maddelerinin 2. fıkrası bağlamında Devlet müdahalesinin “demokratik bir toplumda gerekli” olup olmadığını belirlemek için normalde kullanılandan daha katı ve daha zorlayıcı bir gereklilik kriterinin uygulanması gerektiğini belirtmektedir. Özellikle, kullanılan güç, 2. maddenin 2. fıkrasının a), b) ve c) fıkralarında belirtilen amaçlarla kesinlikle orantılı olmalıdır. Ayrıca Mahkeme, demokratik bir toplumda bu hükmün önemini kabul ederek, ölümün gerçekleştiği, özellikle de kasıtlı olarak ölümcül güç kullanılan vakaları azami dikkatle inceleyerek kanaatini oluşturmalı ve sadece buna başvuran Devlet görevlilerinin eylemlerini değil, aynı zamanda söz konusu eylemlerin hazırlanması ve denetlenmesi de dâhil olmak üzere davanın koşullarının bütününe göz önünde bulundurmalıdır (*McCann ve diğerleri*, yukarıda anılan, §§ 147-150, *Andronicou ve Constantinou*, yukarıda anılan § 171, *Avşar/Türkiye*, no. 25657/94, § 391, AİHM

2001-VII (özetler) ve *Moussaïev ve diğerleri/Rusya*, no. 57941/00 ve diğer 2 başvuru, § 142, 26 Temmuz 2007).

93. Yaşamdan mahrum bırakmanın haklı görülebileceği durumlar dar yorumlanmalıdır. Kişilerin haklarının korunmasına yönelik bir araç olarak Sözleşme'nin amacı ve hedefi, 2. maddenin, güvencelerini somut ve etkili kılacak şekilde yorumlanmasını ve uygulanmasını da gerektirmektedir (*Solomou ve diğerleri*, yukarıda anılan, § 63, ve *Makbule Kaymaz ve diğerleri*, yukarıda anılan, § 99). Mahkeme özellikle, mümkün olduğu durumlarda, ateş açılmadan önce uyarı ateşi yapılması gerektiğine kanaatine varmıştır (*Aydan/Türkiye*, no.16281/10, § 66, 12 Mart 2013).

94. Mahkeme aynı zamanda, Sözleşme'nin 2. maddesinin 2. fıkrasında belirtilen amaçlardan birine ulaşmak için Devlet görevlileri tarafından güç kullanılmasının, olayların meydana geldiği dönemde geçerli olduğu düşünülen ancak daha sonra yanlış olduğu ortaya çıkan doğru bir kanaate dayanması halinde, bu hüküm bakımından haklı görülebileceği kanaatine varmıştır. Aksini beyan etmek, Devlete ve yasaların uygulanmasından sorumlu olanlara, kendilerinin ve başkalarının hayatları pahasına uygulanabilecek gerçekçi olmayan bir yük yükleyecektir (*McCann ve diğerleri*, yukarıda anılan, § 200, *Andronicou ve Constantinou*, yukarıda anılan, § 192, ve *Makbule Kaymaz ve diğerleri*, yukarıda anılan, § 100).

ii. *Yukarıda Belirtilen İlkelerin Mevcut Davaya Uygulanması*

95. Bu nedenle Mahkeme, mevcut davada, güvenlik güçleri tarafından mağdurlara karşı kullanılan gücün, 2. maddenin 2. paragrafında belirtilen amaçlardan sadece biri olan “bir kimsenin usulüne uygun olarak yakalanmasını gerçekleştirmek” için mutlak zorunlu ve dolayısıyla kesinlikle orantılı olarak kabul edilip edilemeyeceğini değerlendirmelidir.

96. Mahkeme, jandarmaların kurşunları sonucunda Nurettin Karakoç'un ölmesi ve Feyyaz Karadeniz'in yaralanması nedeniyle, ispat yükünün, olay sırasında ölümcül güç kullanımının mutlak surette gerekli olduğunu ve Sözleşme'nin 2. maddesinin 2. fıkrası anlamında aşırı veya haksız olmadığını kanıtlaması gereken yetkililere ait olduğunu hatırlatmaktadır (*Bektaş ve Özalp/Türkiye*, no. 10036/03, § 57, 20 Nisan 2010).

97. Bu bağlamda, Hükümete göre, güvenlik güçlerinin, kaçakçı oldukları düşünülen mağdurları yakalamak amacıyla hareket ettiği de unutulmamalıdır. Güvenlik güçleri bu amaçla uyarı ateşi açmış; Nurettin Karakoç ve Feyyaz Karadeniz'i vurmuşlardır.

98. Mahkeme, Feyyaz Karadeniz'i ağır yaralayan merminin giriş deliğinin sol kürek kemiği hizasında; Nurettin Karakoç'u öldüren merminin giriş deliğinin ise göbeğin altında olduğunu gözlemlemektedir (bk. yukarıda 8 ve 12. paragraflar). Mahkeme, Nurettin Karakoç'un uyarı ateşleri sonucunda öldüğünü; Feyyaz Karadeniz'in ise ağır yaralandığını düşünmenin zor olduğu kanaatindedir.

99. Bu türden atışların söz konusu olduğu varsayılsa bile, mağdurlar kaçmış olsun ya da olmasın, bu atışlar ağır ihmal teşkil edecek kadar hatalı bir şekilde gerçekleştirilmiştir (*Bişar Ayhan ve diğerleri/Türkiye*, no. 42329/11 ve 47319/11, § 73, 18 Mayıs 2021).

100. Her halükarda Mahkeme, Feyyaz Karadeniz ve Nurettin Karakoç'un silahlı olduklarının ya da olayların meydana geldiği sırada herhangi bir kimsenin hayatına ya da fiziksel bütünlüğüne yönelik tehdit oluşturduklarının tespit edilmediğini kaydetmektedir. Olay yerinde herhangi bir silah bulunmamış ve ilgili kişilerin üzerinde herhangi bir atış artığına rastlanmamıştır (bk. yukarıda 24. paragraf). Ayrıca, kaçakçı grubun sınırı yasa dışı olarak geçtiği sırada olay yerinde güvenlik güçlerinin herhangi bir silahlı saldırıya maruz kaldığı da tespit edilmemiştir. Bu bağlamda, Mahkeme, bir kez daha, yasaya uygun bir yakalama gerçekleştirme meşru amacının, insan hayatını tehlikeye atmayı ancak mutlak zorunluluk hallerinde haklı gösterebileceğini hatırlatmaktadır (*Natchova ve diğerleri/Bulgaristan* [BD], no. 43577/98 ve 43579/98, § 95, AİHM 2005-VII). Ancak olayın koşullarında böyle bir gereklilik ortaya konmamıştır.

101. Yukarıda belirtilenler ışığında, Mahkeme, başvuran Feyyaz Karadeniz ve başvuranların yakını Nurettin Karakoç'a karşı potansiyel olarak ölümcül güç kullanımının, usulüne uygun bir yakalama gerçekleştirmek için kesinlikle gerekli ve orantılı olmadığı kanaatindedir.

102. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 2. maddesi esas yönünden ihlal edilmiştir.

b) Sözleşme'nin 2. Maddesinin Usul Yönü Hakkında

i. Genel İlkeler

103. Mahkeme, Sözleşme'nin 1. maddesi gereğince Devlete yüklenen “kendi yetki alanları içinde bulunan herkesin, (...) Sözleşme'nin (...) birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlüklerden yararlanmalarını sağlarlar” şeklindeki genel yükümlülüğüyle birlikte 2. maddenin getirdiği yaşam hakkını koruma yükümlülüğünün, güç kullanımının bir kişinin ölümüne neden olduğu durumlarda bir tür etkili resmi soruşturmayı kapsadığını ve gerektirdiğini hatırlatmaktadır (bk. *mutatis mutandis* (mevcut davaya uygulanabildiği ölçüde), *McCann ve diğerleri*, yukarıda anılan, 161, *Kaya/Türkiye*, 19 Şubat 1998, § 105, *Derleme 1998-I*, ve *Armani Da Silva/Birleşik Krallık* [BD], no. 5878/08, §§ 229-239, 30 Mart 2016).

104. Böyle bir soruşturma, iddia edilen failer ister kamu görevlisi isterse üçüncü şahıs olsun, güç kullanımı sonucunda bir insanın hayatını kaybettiği her durumda yapılmalıdır (*Tahsin Acar/Türkiye* [BD], no. 26307/95, § 220, *AİHM 2004-III*).

105. Soruşturmalar özellikle eksiksiz, tarafsız ve özenli olmalıdır (*Çakıcı/Türkiye* [BD], no. 23657/94, § 86, *AİHM 1999-IV* ve *Mustafa Tunç ve Fecire Tunç*, yukarıda anılan, § 169).

106. Mahkeme, kamu görevlileri tarafından işlenen cinayet veya kötü muamele eylemleriyle ilgili olarak yürütülen bir soruşturmanın etkili olabilmesi için, soruşturmadan sorumlu ve tetkikleri yapan kişilerin olaylara karışanlardan bağımsız olması gerektiği kanaatindedir (bk. örneğin, *Güleç/Türkiye*, 27 Temmuz 1998, §§ 81-82, *Derleme 1998-IV* ve *Oğur/Türkiye* [BD], no. 21594/93, §§ 91-92, *AİHM 1999-III*).

107. Bu bağlamda ivedilik ve makul özen gerekliliği zımnen mevcuttur. Belirli bir durumda soruşturmanın ilerlemesine mani olan engel veya zorluklar olabileceği kabul edilmelidir. Bununla birlikte, ölümcül güç kullanımına yönelik soruşturmalarda, yetkililerin hızlı bir şekilde yanıt vermesi, kamuoyunun yasallık ilkesine olan güvenini korumak ve hukuka aykırı eylemlere hoşgörü veya tolerans gösterildiği görünümü verilmesini engellemek için genellikle gerekli olarak kabul edilebilir (*McKerr/Birleşik Krallık*, no. 28883/95, § 114, *AİHM 2001-III*).

108. Aynı nedenlerle, teoride olduğu gibi pratikte de hesap verilebilirliğin sağlanabilmesi için kamuoyu, soruşturma veya soruşturmanın sonuçları üzerinde

yeterli bir denetim hakkına sahip olmalıdır. Gerekli kamu denetiminin derecesi durumdan duruma değişiklik gösterebilir. Bununla birlikte, her durumda, mağdurun yakınları, meşru menfaatlerinin korunması için gerekli olduğu ölçüde yargılamaya dâhil edilmelidir (*ibid.*, § 148, *Makbule Kaymaz ve diğerleri*, yukarıda anılan, § 140).

109. Mahkeme, bu ilkelerin, kolluk kuvvetleri tarafından başvurana karşı kullanılan gücün, ilgilinin hayatını tehlikeye attığı durumlarda da geçerli olduğuna karar vermiştir (*Makaratzis/Yunanistan* [BD], no. 50385/99, § 73, AİHM 2004-XI, *Soare ve Diğerleri/Romanya*, no. 24329/02, § 166, 22 Şubat 2011 ve *Trévalec*, yukarıda anılan, § 88).

ii. *Yukarıda Belirtilen İlkelerin Mevcut Davaya Uygulanması*

110. Mevcut davada Mahkeme, ölümcül ateşi açan jandarmaların serbest bırakıldığını ve soruşturmanın tamamlanmadığını tespit etmektedir. Askerlere kaçakçı grubuna ateş etme emrini verdiğinden şüphelenilen kişi olarak suçlanan sivil şahıs hakkında ise kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir (yukarıda 25 ve 28. paragraflar).

111. Mahkeme, suçlanan şahısların davranışlarının hukuka uygunluğunun esas olarak tanık ifadelerine dayanılarak değerlendirildiğini gözlemlemektedir. Adli makamlar, jandarmaların izlediği yolun konuyla ilgili kurallara uygun olduğunu kabul etmiş görünmektedir (yukarıda 25, 26 ve 28. paragraflar).

112. Mahkeme ayrıca, yetkili ceza mahkemelerinin, Van askeri savcısının 27 Mart 2014 tarihli kararındaki tespitlerini dikkate almadıklarını kaydetmektedir (yukarıda 22. paragraf). Feyyaz Karadeniz ve Nurettin Karakoç'un yanında herhangi bir silah bulunmaması ve üzerlerinde atış artığına rastlanmaması da dikkate alınmamıştır (yukarıda 24. paragraf).

113. Son olarak Mahkeme, yetkili makamların, Sözleşme'nin 2. maddesinin gereklerine uygun olarak, mevcut davanın koşullarında ölümcül güç kullanımının gerekli olup olmadığı hususunu incelemediklerini gözlemlemektedir (yukarıda 26. paragraf).

114. Mahkemenin görüşüne göre, bu durum, yetkililerin, her türlü cezasızlığı önlemek amacıyla sorumluları cezalandırma ve olayları açıklığa kavuşturma konusundaki istekliliği konusunda şüphe uyandırabilir.

115. Bu yüzden Mahkeme, Türk makamlarının yeterince kapsamlı ve özenli soruşturmalar yürüttüklerinin kabul edilemeyeceği kanaatindedir.

116. Sonuç olarak, mevcut davada yürütülen soruşturma, söz konusu olaylardan sorumlu olan şahısların tespit edilmesini ve cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma olarak değerlendirilemez.

117. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 2. maddesi usul yönünden de ihlal edilmiştir.

II.SÖZLEŞME'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

118. Sözleşme'nin 41. maddesi uyarınca,

“Eğer Mahkeme, işbu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

119. Başvuran Feyyaz Karadeniz, maddi tazminat olarak 50.000 avro; manevi tazminat olarak 100.000 avro talep etmektedir. Başvuran Nuryavuz Talan maddi tazminat olarak 100.000 avro talep etmektedir. Başvuranlar Nuryavuz Talan ve Tasia Çelik, uğradıklarını düşündükleri manevi zarar bağlamında müştereken 200.000 avro talep etmektedirler. İlgililer ayrıca masraf ve harcamalar için 3.500 avro talep etmektedirler.

120. Hükümet, bu talepleri kabul etmemekte ve Mahkemeyi bunları reddetmeye davet etmektedir.

121. İddia edilen maddi zarara ilişkin olarak, ilgililer, şikâyet edilen olayların gelir kaybına neden olduğu yönünde herhangi bir delil unsuru veya emare sunmamıştır. Mahkeme bu nedenle söz konusu talebi reddetmektedir.

122. Manevi zararlar ilgili olarak ise, Mahkeme, başvuranların, Sözleşme'nin 2. maddesinin hem esas (bk. yukarıda 90 ila 102. paragraflar) hem de usul (bk. yukarıda 103 ila 117. paragraflar) yönünden olmak üzere iki yönlü ihlali nedeniyle inkâr edilemez bir şekilde zarar gördükleri kanaatindedir: Başvuranlar Nuryavuz Talan ve Tasia Çelik, yakınlarını kaybetmiş; başvuran Feyyaz Karadeniz ağır yaralanmıştır; üstelik soruşturmanın yürütülmesinde yetkililerin aleni özen eksikliğiyle karşı karşıya kalmışlardır.

123. Mahkeme, Van İdare Mahkemesi tarafından manevi tazminata hükmedildiğini (bk. yukarıda 34 ve 46. paragraflar), ilgili kişilere bu meblağların fiilen ödendiğini (bk. yukarıda 35 ve 47. paragraflar) ve mevcut son bilgilere göre,

yargılamaların halen Danıştay önünde derdest olduğunu (bk. yukarıda 39 ve 51. paragraflar) gözlemlemektedir.

124. Mahkeme, ulusal düzeyde elde edilen veya edilecek olan tazminatın, 41. madde anlamında söz konusu tazminatın adillliğini değerlendirirken önemli ve gerektiğinde belirleyici bir faktör teşkil edebileceğinden dolayı (bk. *Perişan ve diğerleri/Türkiye*, no. 12336/03, § 112, 20 Mayıs 2010), iç hukukta, tespit edilen ihlalden önceki durumu mümkün olduğunca eski haline getirebilecek bir hukuk yolu bulunmaması halinde adil tazmine hükmedebileceğini hatırlatmaktadır (bk. *Camp ve Bourimi/Hollanda*, no. 28369/95, § 44, AİHM 2000-X ve *Eski Yunanistan Kralı ve diğerleri/Yunanistan* [BD] (adil tazmin), no. 25701/94, § 72, 28 Kasım 2002),

125. Bu bağlamda, Mahkeme, Sözleşme'nin 2. maddesinin hâlihazırda esas ve usul yönlerinin ihlalden çıkarılacak tazminat sonuçlarıyla ilgili olarak ulusal mahkemelerin nihai kararına hâlel getiremez; ayrıca, başvuruların gerektiği takdirde Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuruda bulunabileceklerini de göz önünde bulundurur. Tazminat davalarının Ocak 2014'ten bu yana derdest olduğunu kaydetmekte (bk. yukarıda 29 ve 40. paragraflar) ve bu nedenle mevcut kararın tüm sonuçlarını özel bir titizlikle değerlendirmenin ulusal mahkemelerin görevi olduğunun altını çizmektedir.

126. Sonuç olarak, bu koşullar altında, başvuruların maruz kaldıkları manevi zararlar ilgili olarak 41. madde uygulanabilir durumda olmayıp daha sonra yapılacak yargılama saklı tutulmalıdır (*Saçılık ve diğerleri/Türkiye*, no. 43044/05 ve 45001/05, § 112, 5 Temmuz 2011, ve *Tutakbala/Türkiye*, no. 38059/12, § 20, 17 Mayıs 2022).

127. Masraf ve harcamalara ilişkin olarak Mahkeme, Sözleşme'nin 41. maddesi bağlamında, gerçekten ve zorunlu olarak yapıldığı tespit edilen makul masrafların geri ödenmesine hükmettiğini hatırlatmaktadır (bk. diğer kararlar arasında, *Nikolova/Bulgaristan* [BD], no. 31195/96, § 79, AİHM 1999-II). Ayrıca, Mahkeme İç Tüzüğü'nün 60. maddesinin 2. fıkrasının, Sözleşme'nin 41. maddesi bağlamında sunulan her türlü talebin rakamsal olarak belirlenmiş olmasını, başlıklar altında sıralanmasını ve gerekli destekleyici belgelerle birlikte sunulmasını öngördüğünü, aksi takdirde talebi tamamen veya kısmen

KARADENİZ VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE KARARI (ESAS)
reddedebileceğini hatırlatmaktadır (*Zubani/İtalya* (adil tazmin) [BD], no. 14025/88,
§ 23, 16 Haziran 1999). Ancak, mevcut davada, masraf ve harcamaların geri
ödenmesi talebini destekleyebilecek fatura, avukatlık sözleşmesi veya avukatlık
ücreti makbuzu gibi herhangi bir belge sunulmadığını gözlemlemektedir. Bu
nedenle, başvuranlara bu bağlamda ödeme yapılmasına gerek olmadığı
kanaatindedir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun kabul edilebilir olduğuna,
2. Sözleşme'nin 2. maddesinin esas ve usul yönünden ihlal edildiğine,
3. Başvuranların maruz kaldıkları manevi zararlar ilgili olarak 41.
maddenin uygulanabilir durumda olmadığına; bu nedenle,
 - a) Bu maddeye ilişkin hakkın saklı tutulmasına;
 - b) Hükümet ve başvuranları, işbu kararın tebliğ edildiği tarihten itibaren
on iki ay içinde bu konuya ilişkin yazılı görüşlerini sunmaya ve özellikle,
varabilecekleri her türlü uzlaşmadan Mahkemeyi haberdar etmeye davet etmeye;
 - c) Daha sonra yapılacak yargılamanın saklı tutulmasına ve ihtiyaç olduğu
takdirde, yargılamanın olup olmayacağını belirlemesi için Başkanı
görevlendirmeye;
4. Adil tazmine ilişkin kalan taleplerin reddine *karar vermiştir*.
İşbu karar Fransızca dilinde tanzim edilmiş olup Mahkeme İç Tüzüğü'nün
77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları gereğince 10 Aralık 2024 tarihinde yazılı olarak
bildirilmiştir.

Hasan Bakırcı
Yazı İşleri Müdürü

Arnfinn Bårdsen
Başkan

KARADENİZ VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE KARARI (ESAS)

EK

Başvuranların Listesi

No.	Adı Soyadı	Doğum Tarihi	İkamet Yeri
1.	Feyyaz KARADENİZ	1993	Van
2.	Tasia ÇELİK	1989	Van
3.	Nuryavuz TALAN	1973	Van